

Književna ispitna djela za školski esej u školskoj godini 2019./2020. za višu razinu ispita

Camus, Albert: Stranac

- francuski romanopisac, dramatičar i novinar
  - psihološko-filozofski roman
  - pisan u 1. licu jd. kao ispovijest glavnog lika
  - podijeljen u 2 dijela: **1. život od saznanja za majčinu smrt do izvršenja ubojstva**
2. život od uhićenje do iščekivanja smrtne kazne
  - vrijeme radnje: prva polovica 20. st.
  - mjesto radnje: Alžir
  - tema: sukob glavnog lika sa svijetom
  - likovi: **Mersault** [*Merso*] – uspješan poslovni čovjek srednjih godina
    - potpuni stranac u društvu – nema životni cilj, nema nade, nije emocionalan
    - njegove mane su iskrenost i ravnodušnost zbog kojih je i osuđen na smrt
  - Raymond** - svodnik i pripadnik alžirskog podzemlja; Mersaultov susjed
  - Marie** - Mersaultova ljubavnica
  - roman započinje saznanjem za majčinu smrt koju je Mersault primio vrlo hladno
  - prijateljuje sa susjedom Raymondom
  - na izletu dolazi do sukoba Raymonda i skupine Arapa (Mersault ubija jednog od njih)
  - u drugom dijelu romana opisan je njegov život od uhićenje i suđenje
  - imao je osjećaj da mu sude jer je bio bezosjećajan na majčinu pokopu
  - nije se uopće branio tijekom suđenja (ravnodušno prima smrtnu kaznu)
  - **apsurd**: zatvoren zbog ubojstva, osuđen zbog bezosjećajnosti na majčinu pokopu
  - doživljava smrt kao nešto neizbježno i svejedno mu je kada će i kako umrijeti
  - shvaća da njegovo postojanje nema neki viši smisao - smrt je apsolutni kraj
  - svjestan je apsurdna života i vlastitog postojanja
  - poželio je da na dan smaknuća ne bude sam, nego da na ulici bude mnogo gledatelja koji će ga dočekati s povlicima mržnje
  - motiv smrti provlači se kroz cijeli roman: 1. prirodna smrt majke
    - 2. nasilna smrt (ubojstvo Arapa)
    - 3. nasilna smrt (sudska presuda)
-

Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1821. – 1881.) „Zločin i kazna”

- jedan od najznačajnijih ruskih pisac
- Djela: Bijedni ljudi, Poniženi i uvrijeđeni, Kockar, Bjesovi, Braća Karamazovi, Dvojniki...
- **socijalni** (slika bijede), **psihološki** (psihički problemi gl. lika) i **realistički roman** (vjerno opisuje tadašnju Rusiju)
- vrijeme radnje: 2. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Petrograd (današnji Sankt Peterburg)
- tema: zločin studenta Raskoljnikova
- likovi:
  - ♦ **Rodion (Rodja) Romanovič Raskoljnikov** (23 godine)

- bivši student prava, zbog socijalne nepravde ubija staru lihvaricu
- ljude dijeli na:

	„obične“	„neobične“
služe	- služe samo za razmnožavanje	- pokreću svijet, imaju pravo na zločin radi postizanja nečeg boljeg

- sebe smatra „neobičnim“ – misli da će ubojstvom lihvarice svijet riješiti zla, ispraviti nepravdu
- **zločin** – sjekirom ubija lihvaricu Aljonu Ivanovnu, ali i njezinu sestru Lizavetu (svjedokinja)
- nakon zločina pada u groznicu – počinje mučna psihička borba, borba sa savješću
- veza sa Sonjom Marmeladovom - nagovara ga da priznaje zločin i okaje ga kaznom
- **kazna** - osuđen na 8 god. zatvora u Sibiru (utjehu pronalazi u Evandelju i Sonjinoj ljubavi)
  - ◆ **Dunja** - Raskoljnikovljeva sestra, želi pomoći bratu da nastavi studij (bogatom udajom)
  - ◆ **Razumihin** – Rodjin najbolji prijatelj
  - ◆ **Sonja Marmeladova** - Rodjina ljubav, prostitutka (siromaštvo obitelji prisililo ju je na to), tiha, mirna, dobra, pobožna
  - ◆ **Porfirij Petrovič** - istražitelj, sumnja u Raskoljnikova od samog početka
  - ◆ **Svidrigajlov** – bivši Dunjin poslodavac; želi se njome oženiti, ali ga ona odbija
    - počinio samoubojstvo (svoje „grijehe“ okajao ostavivši novac Dunji i Marmeladovima)

* 3 su razloga koja navode Raskoljnikova na zločin:

- 1.) želi svijet učiniti boljim – želi dokazati svoju teoriju o „običnim“ i „neobičnim“ ljudima
- 2.) želi spriječiti sestrinu udaju za bogatog Lužina
- 3.) želi spasiti Sonju od posla kojim se bavi

MILUTIN CIHLAR NEHAJEV

„BIJEG“

- ◆ rođen je 1880.g. u Senju, u doseljeničkoj češkoj obitelji, a umro u Zagrebu 1931.g.
- ◆ gimnaziju je pohađao u Kraljevici i Zagrebu, a studij kemije završio je u Beču (radio je kao profesor u Zadru)
- ◆ djela: „*Vuci*“, „*Veliki grad*“, „*Bijeg*“
- **moderni roman** - radnja ne teče kronološki = isprekidana je monolozima gl. lika, njegovim pismima i dnevnicima
  - nije bitna fabula, već unutrašnji život gl. lika
- **roman lika** – priča o Đuri Andrijaševiću i njegovom životnom putu
- naslov: "**bijeg**" gl. lika iz promašenog i turobnog života u smrt
- vrijeme radnje: početak 20.st.
- mjesto radnje: Beč, Rijeka, Zagreb, Zdenci
- tema: moralno propadanje intelektualaca u malograđanskoj sredini
- likovi:
  - ◆ **Đuro Andrijašević** - sin pomorca Bartola Andrijaševića, rodnom iz Primorja, pametan, talentiran
  - majka mu je usadila ljubav prema knjizi i glazbi
  - bogati stric Toma šalje ga u Beč na studij prava (umjesto učenja vrijeme provodi po kavanama)
  - dolazi u Zagreb gdje nastavlja studij - upozna Veru, djevojku iz dobrostojeće obitelji
  - odlazak u Beč na studij filozofije

- kao pripravnik dobiva mjesto u Senju (predaje fiziku i psihologiju) - sredina ga ne prihvaća
- emocionalni slom: saznaje da se Vera udaje za bogatog odvjetnika (odaje se alkoholu)
- ostavši bez svega: ideala, ljubavi, prijatelja, povjerenja u ljude, nasljedstva – utapa se u moru
- Zora Marakova** - kći doseljenog Čeha, ravnateljica tvornice u D, Đurina prva ljubav
- Vera Hrabarova** - djevojka iz dobre obitelji, načitanica, govori strane jezike, svira glasovir
- Tošo** – Đurin najbolji prijatelj iz gimnazije, najbolje je razumio njegove strahove
- Žuvić, Radović, Maričić, Lukačevski, Gračar, Jagan** – Đurine kolege s posla

- ❖ **Đuro Andrijašević** – pasivni junak, hipersenzibilan, melankoličan, bez ambicije, volje i snage da bilo što promijeni (sličnost s Šeninim Prijanom Lovrom i Leskovarovim Đurom Martićem)
- **Đurin život je bijeg:** - u djetinjstvu od problema bježi u svijet literarnog stvaralaštva; od uspomena na Zoru bježi u Beč
- od Verine ljubavi bježi u Zdence; u Senju bježi u krčmu i opija se

Hrvatsko pjesništvo (Antun Gustav Matoš, Antun Branko Šimić, Tin Ujević)

A.G. Matoš, Utjeha kose

- Matošev prvi sonet (1906.g., Beograd)
- lirska misaona pjesma
- tema: razmišljanje o smrti
- pjesnik je usnuo voljenu ženu na odru
- 2 osnovna motiva: **motiv smrti i motiv ljubavi**

Motiv smrti	Motiv ljubavi
- kobna dvorana,	- da ti predam život kao žrtvu
- idila cvijeća, agonija svijeća	- bolji život
- visoki odar, krasna smrt	- oči dah i ruke – htjedoh da oživim

1. dio pjesme – pjesnikovo zaprepaštenje zbog smrti voljene žene
    - zaprepaštenje je spriječilo iskazivanje osjećaja: „*Nisam plako. Nisam. Zapanjen sam stao...*”
  2. dio pjesme – promatrajući mrtvu dragu pjesnik postaje svjestan da smrt uništava svu ljepotu života, jedino što ju nadjačava je – kosa (ni u smrti se ne mijenja)
    - izjednjavanje smrti sa snom – utjeha za pjesnika:... „*U smrti se sniva.*”
- oblik pjesme: sonet
  - **stilska sredstva:**
    - **usporedba:** *Život kao žrtvu.*
    - **epiteti:** *kobna dvorana, visokom odru, krasna smrt, tamne oči, bolji život.*
    - **kontrast:** *U dvorani kobnoj - u idili cvijeća.*
    - **oksimoron:** *Krasna smrt, strasti muke.*

A.G. Matoš
„Gnijezdo bez sokola”

- sonet
- lirski domoljubna pjesma
- tema: čežnja za zavičajem, za domovinom
- gnijezdo – zavičaj, Hrvatska; sokol – Matoš
- 1. strofa – prevladavaju bol i gorčina
  - Grič (dio zagreb. Gornjega grada) – simbol Matoševa zavičaja
  - poistovjećivanje s Gričom: „Ja vučem čemer magle tvojih gorah...”
  - prijestolnica banova i kraljeva
- 2. strofa – sjećanje na Kamenita vrata (prolaz iz zag. Ulice P. Radića u Gornji grad)
  - tu vjernici pale svijeće kao zavjet Majci Božjoj – u vjeri pronalaze utjehu za svoje boli
  - dijaci (učeni ljudi) hrv. preporodna mladež iz ilirskog pokreta
  - preporodne zore – ilirizam
- 3. strofa – divljenje hrv. velikanima: Zrinjskima, Lisinskom, Vrazu, Gaju
- 4. strofa – Gornji grad bio je prepun činovničkih ureda
  - bio je svjedokom mnogih događaja: krvi iliraca, suza Matije Gupca
  - ljubav prema zavičaju: „*Ta žuhka suza, slatka kao kaj.*”

ANTUN GUSTAV MATOŠ
“1909.”

Na vješalima. Suha kao prut.
Na uzničkom zidu. Zidu srama. - zatvoreničkom
Pod njome crna zločinačka jama,
Ubijstva mjesto, tamno kao blud. – nesreća, zlo

Ja vidjeh negdje ladanjski taj skut, - rub haljine za odmor
Jer takvo lice ima moja mama,
A slične oči neka krasna dama:
Na lijepo mjesto zaveo me put!

I mjesto nje u kobnu rupu skočih
I krvavim si njenim znojem smočih
Moj drski obraz kao suzama.

Jer Hrvatsku mi moju objesiše,
Ko lopova, dok njeno ime briše,
Za volju ne znam kome, žbir u uzama! - uhoda, doušnik u okovima

- **1909.** - nastala povodom 100. obljetnice rođenja Ljudevita Gaja
- lirski domoljubna pjesma
- tema: Hrvatska za vrijeme Khuena Hedervarya (neslobodna, ponižena, puna zločina)
- u njoj je pjesnik opisao svoj san:
  - *slika stratišta (mjesto ubojstva) = slika tadašnjeg stanja u Hrvatskoj (zločin, nasilje)

*personifikacija domovine = domovina je prikazana je kao žena na vješalima koja ima lice pjesnikove majke (ljubav prema domovini) i oči neke krasne dame (divljenje)

- 1. strofa - opisuje pejzaž - u njoj nema glagola (eliptične rečenice)
  - 2. strofa - opisuje pjesnikov doživljaj domovine: domovina kao bijedna, napaćena žena, osramoćenu i obješenu
  - 3. strofa –pjesnik je spreman žrtvovati se za domovinu (domoljublje)
    - žrtva je smatrana drskošću
  - 4. strofa - pjesnikov očaj zbog ponižene i neslobodne Hrvatske
    - gnjev i prezir su najvie usmjereni prema izdajicama domovine
- pjesnički oblik: sonet

ANTUN GUSTAV MATOŠ
“ NOTTURNO ”

*Mlačna noć; u selu lavaž; kasan
Ćuk il netopir;
Ljubav cvijeća – miris jak i strasan
Slavi tajni pir.*

*- mlaka, topla
- šišmiš*

*Sitni cvrčak sjetno cvrči, jasan
Kao srebren vir;
Teške oči sklapaju se na san,
S neba rosi mir.*

*S mrkog tornja bat
Broji pospan sat
Blaga svjetlost sipi sa visina;*

*Kroz samoću, muk,
Sve je tiši huk:
Željeznicu guta već daljina*

- Matoševa posljednja pjesma, napisao ju je neposredno prije smrti
- notturno – umjetničko djelo koje predstavlja noć, noćne ugođaje i prizore
- lirka opisna pjesma
- tema: slutnja smrti (povezivanje pejzaža i pjesnikovih osjećaja)
- na skoru smrt asociraju riječi: mlačna noć, lavež pasa, ćuk ili netopir, miris cvijeća, teške oči..., otkucaji sata, željeznica
- pjesnik se služi simbolima kako bi prikazao slutnju smrti:
  - „otkucaji sata” – posljednji trenuci života
  - „željeznicu guta već daljina” – život prolazi
- Matoš doživljava smrt sa svim svojim osjetilima:
  - „mlačna noć” – osjet dodira
  - „u selu lavež” – osjet sluha
  - „miris jak i strasan” – osjet njuha
  - „ćuk il netopir“ – osjet vida

- zvučne slike Matoš je ostvario onomatopejom, asonancijom i aliteracijom:
  - onomatopeja – lavež pasa
  - aliteracija – sitni cvrčak sjetno cvrči jasan
  - asonancija – u selu lavež kasan

A.G. Matoš „CVIJET SA RASKRŠĆA”

- *Cvijet sa raskršća* – najljepša Matoševa novela (posvetio ju je zaručnici Olgi Herak)
- modernistička novela – u prvi plan stavlja pojedinca i njegov unutrašnji svijet
- simbolična novela: *cvijet* - simbolizira ljubav prema ženi, prema domovini
raskršća - simboliziraju Matoševa putovanja, lutanja; ali iznačajan trenutak u njegovom životu
- vrijeme radnje: nedjelja (ljetno)
- mjesto radnje: franc. gradić N
- tema: susret pripovjedača i lijepe Izabele
- likovi:
  - ***Solus** (lat. solus-samac) – sam pripovjedač, lutalica,
    - osuđen na lutanja jer je njegova domovina neslobodna
    - teži za slobodnom Hrvatskom i pravom ljubav
    - doživljava ljubav na prvi pogled
    - ne želi s Izabelom živjeti u dvorcu jer ne želi biti rob
    - shvaća da njihova ljubav ne bi opstala u tom okrutnom svijetu (njegova trenutna ljubav je Avantura)
    - o ljudima i svijetu govori s gorčinom (ljudi su robovi, svijet je mučilište, a čovjek je čovjeku tamničar...)
  - ***Izabela** (španj.) - prelijepa, nedužna djevojka; slijepa
    - simbolizira sve ono za čim Matoš teži – domovinu, ljubav, ženu - a u čemu ne može uživati
    - zatvorena u dvorcu, zaštićena od svih nevolja
    - ljubav na „prvi dodir“ – spremna je povesti Solusa sa sobom, ali i poći sa njim
    - otac ju odvodi natrag u dvorac, a Solus odlazi
- lirski elementi u noveli: iskazivanje osjećaja, slikovitost izraza (pomoću epiteta, poredbi, metafora, pjesničkih slika)
- veliku važnost ima pejzaž – on nagovještava događaje
- priroda je antropomorfizirana – usklađena s unutarnjim životom likova

Antun Gustav Matoš “Camao”

- novela
- CAMAO - prema španj. legendi naziv za pticu koja ugiba kada žena prevari muža
- Camao – ime papige, simbol zle sudbine
- vrijeme radnje: početak 20.st
- mjesto radnje: Švicarska (Ženeva)
- tema: ljudska težnja za svijetom viših vrijednosti
- likovi:
  - Alfred Kamenski* - nadaren za glazbu, prekinuo školovanje zbog novca, od nekadašnjeg obećavajućeg glazbenika postao skitnica, preživljava sviranjem, bohem
  - Fanny* – žena bogatog bankara Foresta, Poljakinja, žena nejasne prošlosti, svira violončelo

Petar Tkalac – Alfredov ujak, biskup, brine se o Alfredovom školovanju

- Alfred je psihički rastrojen i nestabilan mladić koji se nigdje ne može skrasiti, žudi za putevima koje nije prošao
- proputovao je cijelu Europu u nadi da će naći nešto novo i drugačije
„*On ljubljaše samo ono što je daleko, nedokučivo, što ne imađase.*”...
- susret s Fanny predstavlja prekretnicu u Alfredovom životu – oboje su našli ono za čim su cijeli život tragali: „*Dakle ti si ta zbog koje se rodih i zbog koje ću umrijeti.*”.....
- tragičan završetak: muž se iznenada vraća kući jer je saznao za Alfreda
- žena ga uvjerava da nema ništa s njim
- Forest povjeruje, no papiga oponaša ljubavne riječi koje su izgovorili ljubavnici
- bankar ubija ženu, sobara, dok je Alfredu polomio obje ruke
- Forest se ubija, a Alfred umire
- Matošev *Camao* ne ugiba zbog bračne nevjere, on jedini preživljava tragediju kojuje sam potaknu

---

ANTUN BRANKO ŠIMIĆ

“*Javio se i nestao kao meteor. Ostala je svjetlost*”

Jure Kaštelan

- pjesnik, kritičar, urednik časopisa
- najznačajniji predstavnik hrvatskog ekspresionizma
- rodio se 18. 11. 1828. g. u Drinovcima u Hercegovini, a njegov kratki životni put završio se u bolnici za tuberkulozne za zagreb. Zelenom brijegu 2. svibnja 1925.
- školovao se u Širokom Brijegu, Mostaru, Vinkovcima, Zagrebu
- s pokretom ekspresionizma upoznaje se 1916. preko njem. časopisa “*Der Sturm*”
- u svom časopisu “*Vijavica*” iz 1917. javno govori o tom pokretu
- 1919.g. objavljuje časopis “*Juriš*”
- 1920.g. objavljena mu je zbirka “*Preobraženja*”
- osnovni motivi u Šimićevim pjesmama su: žena ljubav, tijelo, bolest, smrt i siromaštvo
- za njega je ljubav smisao života, a smrt nešto normalno, svakodnevno, prirodno
- Šimić je bio i pjesnik preobraženja, te preobrazbe najbolje vidimo u njegovim pjesmama
- njegove preobrazbe možemo podijeliti u nekoliko faza:
  - 1.) u ranoj fazi piše pjesme koje govore o čežnji za prošlim danima, o djetinjstvu i zavičaju
    - to je poezija čiste impresije (utjecaj Matoša)
  - 2.) druga faza odnosi se na njegov odlazak u grad
    - sukob idiličnog svijeta prirode sa svijetom tehnike dovodi do promjene u pjesniku
    - dodamo li tome i prve klice bolesti koje osjeća u sebi, bit će nam jasna ta preobrazba – pjesnik s impresije prelazi na ekspresiju (piše o onome što proživljava – uvodi slobodan stih)
    - počinje se baviti nekim općeljudskim pitanjima (o ljubavi, životu, smrti)
    - taj veliki katolik preko noći postaje ateist – osjeća se prevarenim (“*Bože, zar ti nije žao? Ja sam dijete. Bože! Dijete!*”)
    - počinje vjerovati samo u ono što može opipati, dodirnuti
  - 3.) treća faza odnosi se na sam kraj Šimićeva života
    - doživljava još jednu preobrazbu – ponovo se okrenuo Bog

Antun Branko Šimić

“Ljubav”

Zgasnuli smo žutu lampu

*Plavi plašt je pao oko tvoga tijela
Vani šume oblaci i stabla
Vani lete teška bijela krila*

Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu

Moje ruke svijaju se žude mole

*Draga, neka tvoje teške kose
Kroz noć zavijore, zavijore*

*Kroz noć
Kose moje drage duboko šumore
kao more*

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav prema ženi
- Šimić u pjesmi spominje tri boje:
  - žutu – označava toplinu, tjelesnost; to je izrazito zemaljska boja
  - plavu – označava hladnoću, duhovnost; to je izrazito nebeska boja
  - bijelu – označava čistoću, nevinost
- kod Šimića kao da nije bilo ljubavi, on je više žudio, molio nego što je osvajao željenu ljubav:
  - „*Moje ruke svijaju se žude mole*”...
- koristi glagole i pridjeve kako bi što bolje izrazio svoje osjećaje
- glagoli: *zgasnuli, pao, lete, ispruženo, svijaju se, žude, mole*...
- pridjevi: *žutu lampu, plavi plašt, teška bijela krila*
- stilska sredstva: anafora (ponavljanje riječi na početku stihova): ... „*Kroz noć...
Kroz noć...*”
  - poredba (usporedba): „*Kose moje drage duboko šumore kao more*”
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
  - odsustvo interpunkcije
  - česta uporaba glagola; vizualan izgled pjesme

Antun Branko Šimić

“ Pjesnici”

- lirska misaona pjesma
- tema: razmišljanje o pjesnicima
- motivi: pjesnici, čuđenje, svijet, oči, uho
- čuđenje – osnovni poticaj za stvaranje (izvor poezije)
- pjesnici gledaju i oslušuju ono što ostali ljudi ne zamjećuju, potom te doživljavaju i svoj unutarnji svijet izražavaju u pjesmama
- nailaze na “čutanje” – društvo nema sluha za pjesmike
- stihom: “*pjesnici su čuđenje u svijetu*” naglašava da pjesnici prate i proživljavaju sve što se događa u svijetu
- “*pjesnici su vječno treptanje u svijetu*” – trajno su uznemireni
- karakter. ekspresionizma: - slobodan stih, nema interpunkcije, odbacivanje opisa, česta uporaba glagola

A. B. Šimić „Opomena“

*Čovječe pazi
da ne ideš malen
ispod zvijezda!*

*Pusti
da cijelog tebe prođe
blaga svjetlost zvijezda!*

*Da ni ta čim ne žališ
kad se budeš zadnjim pogledima
rastajo od zvijezda!*

*Na svom koncu mjesto u prah
pređi sav u zvijezde!*

- lirski misaona pjesma
- pjesnikovo obraćanje čitatelju
- tema: smisao čovjekovog postojanja
- poruka: “ČOVJEČE PAZI DA NE IDEŠ
MALEN ISPOD ZVIJEZDA!

/

u životu trebamo težiti višim i trajnijim
vrijednostima - idealima

- ideali koji osmišljavaju čovjekov život:
humanost, dobrota, plemenitost, altruizam...
- „zvijezda” – simbolizira viši smisao života ispunjenost života
- „pređi sav u zvijezde” – dosezanje najviših ideala
- čovjek svojim djelima može doseći vječnost
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, nema interpunkcije, česta uporaba glagola, odbacivanje opisa, vizualan izgled pjesme

Antun Branko Šimić, „Smrt i ja”

*Smrt nije izvan mene: Ona je u meni
od najprvog početka: sa mnom raste
u svakom času*

Jednog dana

*ja zastanem
a ona raste dalje
u meni dok me cijelog ne proraste
i stigne na rub mene. Moj svršetak
njen pravi je početak:*

kad kraljuje dalje sama

- lirski misaona pjesma
- u pjesmi je izražen motiv smrti
- smrt je česta tema u Šimićevim pjesmama (vrlo rano Šimić se sukobljava s bolešću)
- Šimić doživljava smrt kao jedinu mogućnost koju život neizbježno nosi u sebi, smrt je dio života
- život i smrt su neizbježni pratioci čovjeka
- samim rođenjem predodređeni smo za smrt
- Šimić je nastojao da taj biološki proces rasta smrti bilježi jednostavno i smireno, bez patetike
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, odsustvo interpunkcije (nema točke, zareza) česta uporaba glagola
-

Antun Branko Šimić

„Moja preobraženja”

*Ja pjevam sebe kad iz crne bezdane i mučne noći - tužne
iznesem blijedo meko lice u kristalno jutro
i s pogledima plivam preko polja livada i voda*

*Ja pjevam sebe koji umrem na dan bezbroj puta
i bezbroj puta uskrsnem*

*O Bože daj me umorna od mijena - promjena____
preobrazi u tvoju svijetlu nepromjenjivu i vječnu zvijezdu
što s dalekog će neba noću sjati
u crne muke noćnih očajnika.*

- preobraženja - promjene
- lirska misaona pjesma
- tema: promjene u pjesničkom stvaranju
- „Ja pjevam sebe...” – pjevam o sebi
- kontrast: crna noć – kristalno jutro
- „... i s pogledima plivam preko polja livada i voda...” - vezanost pjesnika za zavičaj
- u drugoj strofi pjesnik govori o nedjeljivosti života i smrti
- umoran je od stalnih promjena
- moli Boga za ustrajnost u svom stvaranju
- želi da ga Bog preobrazi u zvijezdu (simbol vječnosti)
- njegove pjesme osigurati će mu besmrtnost
- u njegovim će pjesmama ljudi pronalaziti utjehu
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, nema interpunkcije, česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić

„Hercegovina”

- lirska domoljubna pjesma
- tema: osobni doživljaj zavičaja
- plavom bojom Šimić nas uvodi u svoj unutrašnji svijet; opisuje zavičaj onako kakoga on vidi i doživljava (plava - boja ekspresionista; označava duhovnost)

stvarnost	pjesnikov doživljaj	simbolika
<i>livada</i>	<i>plava livada</i>	- pjesnikov unutrašnji svijet
<i>parni mlin</i>	<i>krvlju namrljana slikarija na nebu</i>	- surova stvarnost
<i>vika seljaka</i>	<i>vika opeka</i>	- pobuna seljaka
<i>crni vlak</i>	<i>crni vlak koji se vuče i vrišti</i>	siromaštvom; slutnja smrti
<i>slika sela u noći: nekoliko bijelih svijetlih prozora</i>	<i>nekoliko bijelih svećanih časova</i>	- mnogi su domovi napušteni

- zavičajnim motivima pjesnik iznosi stanje vlastite duše: strah, očaj, tjeskoba, nemir, usmljenost, slutnja smrti
- važnost boja: plava - duhovnost
crvena – krv (surova stvarnost – rat)

crna – slutnja smrti

bijela – optimizam

- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
  - nema interpunkcije
  - česta uporaba glagola
  - simbolika boja
  - osjećaji: strah, usamljenost, očaj, nemir
  - vizualan izgled pjesme
  - objektivna stvarnost postaje subjektivan doživljaj

Tin Ujević

HRVATSKA KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952.

“Ove su riječi crne od dubine”

- pjesnik, prevoditelj, esejist, kritičar, bohem
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filozofski fakultet
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojadjeno zvono* (1933.), *Žedan kamen na studencu* (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav

*Ove su riječi crne od dubine
Ove su pjesme zrele i bez buke.
- One su, tako, šiknule iz tmine,
i sada streme ko pružene ruke.*

stremiti - težiti

*Nisam li pjesnik, ja sam barem patnik
i katkad su mi drage moje rane.
Jer svaki jecaj postati će zlatnik
a moje suze dati će đerdane.*

đerdan - ogrlica

*- No one samo imati će cijenu,
ako ih jednom u perli i zlatu,
kolajnu vidim slavno obješenu,
ljubljeni dijete, baš o tvome vratu.*

*perle – staklene kuglice
kolajna - ogrlica*

- lirska misaona pjesma
- nalazi se u zbirci “Kolajna” (najljepša zbirka ljubavne poezije hrv. lirike)
- tema: pjesničko stvaralaštvo

- pjesnikove riječi su pune patnje, boli, one su “*crne od dubine*” jer dolaze iz njegove duše
- Ujević sumnja u sebe kao pjesnika (uvijek je težio ka savršenstvu)
- pjesnik je patnik = u toj patnji pronalazi inspiraciju za svoje pjesme
- iz svakog njegovog jecaja, iz svake njegove suze nastat će najljepši stihovi (najljepše pjesme nastaju iz najveće patnje)
- njegove pjesme “imati će cijenu”, vrijedit će jedino ako naiđu na čitatelja koji će prepoznati njihovu vrijednost i ljepotu
- stilska sredstva:
  - *epiteti: crne, zrele, pružene, drage, ljubljeno;
  - *metafora: “riječi crne od dubine”
  - *poredba: “strepe ko pružene ruke”
- strofa: katrena
- stih: jedanaesterac
- rima: abab

TIN UJEVIĆ “NOTTURNO”

- *notturmo/nokturno* – umjetničko djelo (književno, glazbeno, likovno) koje predstavlja noć, noćne prizore, noćna raspoloženja

*Noćas se moje čelo žari,
noćas se moje vjeđe pote;
i moje misli san ozari,
umrijet ću noćas od ljepote.*

pote - znoje

*Duša je strasna u dubini,
ona je zublja u dnu noći;
plačimo, plačimo u tišini,
umrimo, umrimo u samoći.*

zublja - baklja

- lirska misaona pjesma
- motivi: noć, užareno čelo, oznojene vjeđe, ljepota, duševni zanos, tišina, samoća, smrt
- tema: pjesnikovo nadahnuće izazvano ljepotom
- pjesnik je opijen ljepotom (ljepotom noći, žene, života...)
- ta ljepota preobražava pjesnikovu duhovnu unutrašnjost (osjećaj zanosa, sreće)
- preobrazba je vidljiva i na pjesnikovom vanjskom izgledu: užareno čelo, oznojene vjeđe
- taj duševni zanos je toliko velik da je spreman i umrijeti
- metafora: duša – zublja u dnu noći

TIN UJEVIĆ (1895.-1955.)

“SVAKIDAŠNJA JADIKOVKA”

- pjesma se nalazi u zbirci “Lelek sebra” (1916.)

- lirska misaona pjesma
- motivi: osamljenost, bespomoćnost, razočaranje, odbačenost, gubljenje iluzija
- tema: osamljenost pjesnika
- pjesma je podijeljena na četiri dijela:

I. dio - izražava osobnu pjesnikovu tragediju

- pjesnik se osjeća staro iako je mlad:

*“Kako je teško biti slab,
kako je teško biti sam,
i biti star, a biti mlad.”*

- pjesnikovo lutanje i ponižavanje izraženo je stihovima: *“I gaziti cestama, / i biti gažen u blatu...”*

- smatra da je rođen pod nesretnom zvijezdom: *“Bez sjaja zvijezde udesa
što sijaše nad kolijevkom...”*

II. dio - pjesnikovo prvo obraćanje Bogu

- pjesnik govori o svojim idealima iz mladosti koji sadrže ljepotu i sreću:

*“Bože, sjeti se
svih obećanja blistavih
što si ih meni zadao...”*

- život nije realizirao ideale iz mladosti, već je donio patnju, razočaranje i na kraju samoću
- pjesnik nam otkriva svoj težak život: trnje, kamenje, krvave noge, ranjeno srce, kosti umorne
- svoje patnje poistovjećuje s patnjama Isusa Krista:

*“I znaj da Sin tvoj putuje
dolinom svijeta turobnom
po trnju i kamenju...”*

- svoju samoću izražava stihovima:

*“I nema sestre ni brata,
i nema oca ni majke
i nema drage ni druga...”*

III. dio - pjesnikovo drugo obraćanje Bogu

- započinje stihom: *“Bože, žeže tvoja riječ...”*
- pjesnik je klonuo i ne vidi izlaz iz te svoje situacije
- jedini izlaz vidi u smrti, ili u ljubavi, odgovorima (zašto mu je život ispunjen gorčinom, razočaranjem i patnjom):

*“Jer meni treba moćna riječ
jer meni treba odgovor,
i ljubav, ili sveta smrt...”*

IV. dio - izražava potpunu tragičnost pjesnika: “Jer mi je mučno biti slab, / jer mi je mučno biti sam...”

- želi biti jak i voljen: *“...kada bih mogao biti jak, / kada bih mogao biti drag...”*
- prerano izgubljena mladost:

“...no mučno je, najmučnije / biti već star, a tako mlad.”

- kompozicija: zatvorena (naglašava da su samoća, patnja i razočaranje u životu čovjeka neizbježni)

Tin Ujević

“Pobratimstvo lica u svemiru”

- lirska misaona pjesma
  - tema: svijest o zajedništvu
  - pobratimstvo: zajedništvo ljudi - svim ljudima zajednički su: snovi, misli, lutanja, grijesi, snaga, teret sudbine...
  - osnovna misao: život je božanski vječan, a čovjek je dio svemira
1. strofa – pjesnikovo ohrabrenje - nismo sami u svojim nevoljama, snovima
    - i drugima se događa ono što i nama
    - ...”*Ima i drugih nego ti*
    - koji nepoznati od tebe žive tvojim životom.*”...
  2. strofa – pjesnikovo upozorenje
    - svoje misli i razmišljanja dijelimo sa drugima
    - čovjek je dio cjeline
  3. i 4. strofa - oduvijek je čovjek “dijelio” s drugima nešto svoje (misli, snove, sudbinu)
  5. strofa – smatramo da smo bolji od drugih - osjećaj vlastite vrijednosti
  6. strofa – svi smo isti, isto se ponašamo u zloći i radosti,
    - istu sudbinu “nosimo” – zajednička nam je sudbina
  7. strofa – čovjek je dio svemira: ...”*Ja sam u nekom tamo neznancu, i na zvijezdi dalekoj, raspreden...*”
  8. strofa – svijest o vlastitoj individualnosti: “*Ja sam ipak ja, svojeglav ....*”

-Tin Ujević - pjesnik, prevoditelj, esejist, kritičar, boem

- najznačajnija i najoriginalnija ličnost hrvatskog pjesništva 20.st.
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filoz. fakultet (1. put se pojavljuju u knjiž. sonetom „Za novim vidicima“)
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojađeno zvono* (1933.), *Žedan kamen na studencu* (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav
- stvaralačke faze: a) rane pjesme – nastaju pod utjecajem Matoša (pisane sonetom)
  - prevladavaju domoljubni, pejzažni i intimni motivi
- b) prva faza - zbirke nastale u Parizu (*Lelek sebra*, *Kolajna*), prožete samoćom, patnjom i ljubavlju (utjecaj Baudelairea), pisane sonetom
- c) druga faza – okreće se misaonoj poeziji (teme: čovjek i njegovo stvaranje, priroda)
  - zastupljen je slobodan stih (*Auto na korzu*, *Ojađeno zvono*)
- d) treća faza – donosi pjesnikovo mirenje sa svijetom i samim sobom (*Žedan kamen na studencu*)

Tin Ujević

„Božanska žena, gospa nepoznata“ (IX.)

- iz zbirke pjesama *Kolajna* (kolajna – ogrlica)
- lirska ljubavna pjesma
- tema: nedostižnost voljene žene
- motivi: božanska žena, gospa nepoznata, strepnja, zlato, srce, sunce, mjesec
- pjesnik se obraća nepoznatoj ženi (plod njegove mašte)
- čezne za ljubavlju, strepi od siline osjećaja i od ženine ljepote
- simbolika ženskog imena Beata (Blažena) – donijela bi mu blaženstvo i sreću
- ostaje mu samo san i sveprisutno pitanje: tko je ona, što je ona, gdje je ona?
- pjesnički oblik: sonet
- rima: abba abba cdd cdd
- stih: jedanaesterac
- uzori: Petrarca, trubaduri, Matoš
- stilska sredstva:
  - *retoričko pitanje – ...“ dokle, i kamo mene misliš vući?“...
  - *metafore: zlatni zvekir – njegova ljubav
bešćutna vrata – njeno srce

Tin Ujević “Visoki jablani”

- iz zbirke pjesama “Auto na korzu”
- lirska misaona pjesma
- tema: uloga pjesnika u društvu

suprotnost:

oni

mi

<i>visoki jablani (pjesnici, umjetnici)</i>	- obični „mi“ („prizemni“ ljudi)
<i>šire obzore svijeta</i>	- uskogrudni (ograničenih nazora)
<i>snažni (zahvaljujući patnji)</i>	- slabi, nemoćni
<i>imaju polet orlova (polet u umjetničkom stvaranju)</i>	- rezignirani (bezvoljni, ravnodušni)
<i>vođe za slobodu prava (glasni, bune se, usamljeni)</i>	- nenametljivi, tihi, „nestali“ u masi
<i>teže ka višim oblicima života (“u visine“)</i>	- teže ka materijalnom („u dolini“)

- pjesnici su ti koji prepoznaju ljudsku patnju, sve ljepote ovoga svijeta
- ljudi nisu svjesni njihove ulogu u društvu
- pate zbog toga što ne mogu ostale uzdignuti do svojih visina, oni su neshvaćeni i neprihvaćeni od tzv. običnih ljudi
- kraj pjesme: pesimizam – ljudi ne čitaju poeziju
- „samo zvijezde, samo zvijezde“ – težnja za višim oblicima života
- strofe imaju nejednak broj stihova
- ritam pjesme: usporen – postignut prebacivanjem

FRANZ KAFKA „PREOBRAŽAJ” (njemačka avangarda)

- pripovijetka
- preobrazba – temeljita promjena nastala tijekom dužeg vremena (metamorfoza)
- **preobražaj** – velika, vidljiva promjena oblika
- preobražaj - fizički (promjena oblika - Gregor Samsa postaje kukac)
  - psihički (promjena u samom Gregoru - razmišljanje o samom sebi i svom životu)
- tema: odnos pojedinca i obitelji
- glavni lik:
Gregor Samsa - trgovački putnik, sve teže podnosi posao, putovanja
  - jednog jutra probudio se preobražen u golemom kukca
  - promijenio se i fizički i psihički, zadržao je ljudsku svijest
  - svoju preobrazbu doživljava gotovo normalno
  - njegova preobrazba uvodi pomutnju u kući
  - nadao se da će se obitelj brinuti za njega
  - prvih dana bolesti njeguje ga sestra, a mati se nada da će ozdraviti
  - odnos obitelji svakim danom je sve gori (za njih je on strano tijelo)
  - dolazi do preobrazbe i u obitelji: svi ukućani rade
  - Gregor gubi mogućnost govora i priliku da objasni da u njemu još uvijek živi njihov sin i brat
  - u njemu nema pakosti niti pobune, osjeća se krivim, odobrava nehumane postupke svojih ukućana
  - njegova smrt svima donosi olakšanje

- Kafka u pripovijetci govori: - o poremećenosti odnosa unutar obitelji
  - o osamljenosti
  - o otuđenosti
  - o tjeskobi
  - o nehumanosti

- apсурdnim motivom preobražaja Kafka se koristi kako bi izrazio odnos obitelji prema pojedincu i na taj način pokazao položaj pojedinca u društvu

- Franz Kafka** (Prag, 1883. – Prag, 1924.) – austrijski pripovjedač, rođen u obitelji njemačkih Židova
- djetinjstvo provodi pod nesmiljenim autoritetom oca, što će ostaviti neizbrisiv trag na njegovoj osjetljivoj psihi i slabom tjelesnom ustroju
  - za života je objavio tek nekoliko pripovijetki, među njima i Preobražaj, 1915., dok je većinu svojeg opusa oporučno namijenio spaljivanju
  - njegovu knjiž. ostavštinu spasio je i kasnije objavio Max Broder: romani - Proces, Amerika, Dvorac; Pisma Mileni i dr.; pripovijetka: U izgradnji kineskog mosta.
  - Kafkin opus sadrži elemente ekspresionizma: osjećaj straha, i usamljenosti protiv društvenog mehanizma koji ugrožava slobodu pojedinca i zahtjeva slijepo pokoravanje
  - u njegovim djelima ima elemenata nadrealizma: halucinantne vizije.
-

MIROSLAV KRLEŽA „GOSPODA GLEMBAJEVI“

- prva drama iz trilogije o Glembajevima (U agoniji, Leda)
- **vrijeme radnje:** neposredno pred 1.svj. rat;
- **mjesto radnje:** Zagreb
- **tema:** ekonomsko i moralno propadanje obitelji Glembay
- **likovi:**

Ignjat Glembay - bankar i industrijalac, direktor firme “Glembay Ltd.”

barunica Castelli-Glembay (Charlotte) - druga supruga Ignjata Glembaja

Leone Glembay - sin Ignjata Glembaja iz prvog braka

- slikar, dr. filozofije, vrijeme provodi po europ. metropolama
- opterećen svojim porijeklom i majčinom tragedijom
- želi se riješiti tog glembajevskog u sebi

sestra Angelika Glembay - dominikanka (časna sestra), pravim imenom Beatrix
- udovica starijeg Glembajevog sina Ivana

Alojzije Silberbrant – dr. teologije, kućni učitelj baruničina sina i njezin ljubavnik

Puba Fabriczy-Glembay - pravni savjetnik firme “Glembay”

Titus Fabriczy-Glembay – Pubin otac, Glembajev rođak

Oliver Glembay – sin barunice Castelli i Ignjata

- drama započinje proslavom obljetnice firme “Glembay Ltd.” kojoj prisustvuje i Leone
- po povratku Leone otkriva zagušljivu atmosferu u kući svoga oca i uviđa novu dramu u kojoj će ispaštati njegov otac
- pokušava spriječiti tragediju, ali stjecajem okolnosti ubrzava njen kraj
- **sukob s ocem:** zbog majčine smrti te otkrivanja baruničinog razvratnog života
- 3. čin - sukob između Leona i barunice Castelli
- baruničino priznanje – svjesno je unovčila svoje godine provedene u kući Glembay
- završetak: barunica otkriva financijsku propast svoga muža, ali i propast svoje imovine
- bijesna što je ostala bez novca, ponavlja riječi grofice Barboszy „da su svi Glembajevi ubojice i varalice” – u naletu bijesa ubija ju škarama (vidi u noj sve ono glembajevsko)
- iako je poricao svoju pripadnost Glembajevima, ipak u njemu prevladava glembaj. krv

OBITELJ GLEMBAY

Privid (iluzija)

- bogatstvo
- ljepota
- moć
- sreća

Stvarnost (istina)

- lažljivci
- kradljivci
- ubojice
- varalice

- potvrđena je legenda barunice Barboczy: Leone je ubojica, Ignjat varalica, barunica bludnica i ubojica, Oliver razbojnik

- sve glembajevske krize rješavaju se rasipništvom, ludilom, ubojstvima i samoubojstvima

Miroslav Krleža

Povratak Filipa Latinovicza

- **prvi hrv. moderni roman** (složena struktura; razlomljenost vremena, prostora i fabule; tema: otuđenost glavnoga lika; ulaženje u psihu gl. lika – unutarnji monolog; asocijativna tehnika – sjećanja naviru pomoću asocijacija)
- monološko – asocijativni tip roman
- tehnike pripovijedanja: opisivanje, pripovijedanje, dijalog, unutarnji monolog
- vrijeme radnje: oko 1930.g.
- mjesto radnje: Zagreb i okolica
- tema: povratak koji predstavlja inventuru cjelokupnog Filipovog života
- motiv povratka ima dvostruko značenje: a) povratak u rodni kraj
b) povratak u prošlost
- likovi:
  - * gl. lik je oslikan tehnikom *introspekcije* – “radnju” romana čine Filipova sjećanja, razmišljanja, emocije
- Filip Latinovicz** (Sigismund Kazimir) – umjetnik, slikar (40 g), nakon 23 g. vraća se u Zagreb
  - zasićen zapadnoeuropskom urbanom civilizacijom
  - povratak kući vezan je uz:
    - 1.) želju da sazna tko mu je otac
    - 2.) želju da ispita svoj odnos prema domovini
    - 3.) želju da ponovno pronađe inspiraciju za nova slikarska djela
  - slike, mirisi, zvukovi dodiri oživljavaju u Filipu uspomene na prošlost (prustovski utjecaj)
  - sjećanja su isključivo vesana za majku: nju krivi za svoje nesretno djetinjstvo
  - u Kostanjevcu mu se događaju prijelomne stvari: saznaje tko mu je otac, zaljubljuje se u Bobočku, ponovno počinje slikati
- Kazimijera (Regina) Latinovicz** – Filipova majka, podrijetlom Poljakinja, trafikantica
  - žena lakog morala, zaradom od prodaje tijela kupuje kuću u Kostanjevcu
- Ksenija Radajeva zvana Bobočka** – tip fatalne žene, kasirica u gostionci “Kod Krune”
  - poigravala se s muškarcima, uništavala im brakove
- Vladimir Baločanski** – pravnik, Bobočka ga je uništila i moralno i materijalno
  - zbog nje završava u zatvoru
  - po povratku iz zatvora vraća se u Kostanjevac i živi s Bobočkom
  - kako bi je spriječio da ga napusti, ubija ju
- Sergej Kirilovoč Kyriales** – Grk s Kavkaza, dermatolog i dr. filozofije, Bobočkin prijatelj
  - izvršava samoubojstvo
  - Filip u njemu prepoznaje svije drugo “ja” (mračni glas njegove podsvijesti)
- Joža Podravec** – kočijaš, neopterećen životnim normama, ravnodušan, neobrazovan
  - predstavlja sve ono što je Filip odlaskom u svijet davno izgubio
- problemi u romanu:
  - 1.) nemoć pred vlastitim slabostima
  - 2.) nerazješnjeno podrijetlo
  - 3.) specifičan odnos prema majci
  - 4.) neobično doživljavanje žena
  - 5.) otuđenost
  - 6.) nerazumijevanje umjetnika i umjetnosti

Ranko Marinković
“Kiklop”

- **moderni roman** (razlomljena struktura, opis psih. života likova, unutarnji monolog)
- **simboličan naslov – kiklopi** – jednooki divovi iz grč. mitologije (najpoznatiji je Polifem), ljudožderi
- kiklop – simbolizira rat i ratna stradanja, kanibalski svijet, ljudsku animalnost
- vrijeme radnje: predratno i ratno doba (od 1939. do 1941.)
- mjesto radnje: Zagreb
- tema: rat i njegove posljedice u čovjekovu životu
- likovi: **Melkior Tresić (Eustahije, Kior)** – moderni Odisej koji se odupire ratu (kiklopu)
  - intelektualac, prof. filozofije, novinar, kazališni i filmski kritičar; opsjednut strahom od rata i smrti
  - izgladnjuje se kako bi izbjegao mobilizaciju
  - dane provodi u kavanama i ispraznim intelektualnim razgovorima
  - ljubuje s Enkom, žudi za Vivijanom
  - ne snalazi se u surovom svijetu vojarne – spas vidi u bolnici
  - dopijeva i u ludnicu iz koje je otpušten i proglašen nesposobnim za vojsku
  - vraća se u opustošen grad
  - prijavljuje se u vojsku kako bi pronašao smisao svog postojanja, no odbijaju ga
  - slomljen i razočaran puže prema zoološkom vrtu (Zoopolis) simbolično pokazujući čovjekov pad od humanog bića do četveronošca sposobnog samo za golo preživljavanje

Maestro (Ludi Kukac) - urednik gradske rubrike, pijanac

- ubila ga električna energija; svoje tijelo prodao je anatomskom institutu

Ugo (Parampion) – novinar, šaljivdžija, ženskaroš

Atma (Adam) – Melkiorov susjed, kiromant (čita budućnost iz dlana)

Vivijana – žena Melkiorovih snova

Enka – Melkiorova ljubavnica, razmažena bogatašica, bludnica

Don Fernando – novinar

Čičak, Major, Krele

- roman možemo podijeliti na tri tematske cjeline:
  - 1.) Melkiorov život prije odlaska u vojsku
  - 2.) Melkiorov život u vojsci, bolnici i ludnici
  - 3.) Melkiorov život nakon izlaska iz ludnice
- naslov upućuje na **intertekstualnost** (utjecaj jednog knjiž. djela na drugo): rat kao suvremeni kiklop Polifem koji prijete čovjeku
- unatoč jedinstvenoj radnji u Kiklopu možemo uočiti 3.razine:
  - 1.) realistička – predratni intelektualni svijet usredišten u gostionicama
  - 2.) arhetipska (prauzor) – pojava mitoloških ličnosti – kiklop, Odisej, Menelaj
  - 3.) onirička (onirizam – stanje duha slično snu) – drama o sudbini brodolomaca s broda Menelaj

---

Vjenceslav Novak (1859.-1905.)
Posljednji Stipančići

- najplodniji pisac hrvatskog realizma
- “hrvatski Balzac”
- opisivao je dvije sredine: Senj i Zagreb
- djela: pripovijetke – *Iz velegradskog podzemlja*, *U glib*
romani – *Posljednji Stipančići*, *Pavao Šegota*, *Tito Dorčić*
- vrijeme radnje: 1. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Senj

- tema: propadanje ugledne senjske patricijske obitelji Stipančić
- obitelj **Stipančić** čine:
  - autoritativni otac Ante
    - svu svoju pažnju i ljubav usmjerio na sina dok kćerku potpuno zanemaruje
    - sav svoj imetak potrošio na sina
    - ženu i kćerku ostavio u potpunoj neimaštini
  - požrtvovna majka Valpurga
    - povučena, plaha, podređena autoritetu svoga muža
  - rastrošni i nemoralni sin Juraj – razmetni sin
    - bezobziran, sebičan, bezosjećajan, sklon porocima
    - promijenio ime u Gyorgy Istvanffy
  - nesretna i dobra kći Lucija
    - osjeća se zapostavljena, neslobodna i neravnopravna
    - zaljubljena u Alfreda, Jurjeva prijatelja
    - na kraju umire od tuberkuloze
- **Martin Tintor** – mladi sjemeništarac, zaljubljen u Luciju
- na Valpurginu zamolbu piše Luciji pisma predstavljajući se kao Alfred
- ✓ uokviren roman – počinje i završava **istim likovima**, vremenom i mjestom

* Novak se u romanu bavi mnogim problemima:

- 1.) obiteljski odgoj
- 2.) odnos roditelja i djece
- 3.) uloga žene u patrijahalnoj obitelji
- 4.) propadanje patricijske obitelji
- 5.) ilirizam i njegov odjek u Senju

Jerome David SALINGER (1919. - 2010.)

LOVAC U ŽITU

- *Lovac u žitu* pripada tipu moderne proze, romana. Od 40-ih do 70-ih godina 20. stoljeća književnost ulazi u razdoblje kasnog modernizma.

- **Lovac u žitu** postao je uzorak za novi tip suvremene proze – proze u trapericama.
  - u njoj se pripovijeda iz perspektive lika, tipični su likovi mladih, buntovnih ljudi, a u pripovijedanju se uvodi žargon.
  - 60-ih i 70-ih godina 20. st. ovaj tip proze bio je utjecajan u mnogim književnostima.
  - u hrvatskoj književnosti možemo istaknuti dva romana koja pripadaju ovom žanru, proze u trapericama: Ivan Slamnig, *Bolja polovica hrabrosti*, Zvonimir Majdak, *Kužiš stari moj*
- vrijeme radnje: pedesetih godina 20. stoljeća (tri dana prije Božića)
- mjesto radnje: Pencey i New York
- tema: bijeg osjetljivog i buntovnog adolescenta Holdena Caulfielda iz svijeta odraslih, „svijeta lažnjaka“ i njegova potraga za neiskvarenošću i istinom, koja završava živčanim slomom, ali i emocionalnim buđenjem.

▪ LIKOVI:

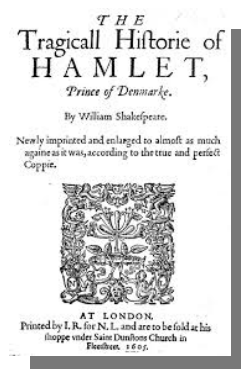
- Holden Caulfield – sedamnaestogodišnji mladić
- Phoebe – njegova desetogodišnja sestra
- Ackly i Stradlater – cimeri iz škole
- Spencer – profesor povijesti
- Sally Hayes – prijateljica
- Antolini – profesor i kućni prijatelj
- Luce – prijatelj

SAŽETAK ROMANA:

- Sedamnaestogodišnji Holden Caulfield iz New Yorka smješten je u nekom sanatoriju ili psihijatrijskoj klinici na zapadnoj obali i pripovijeda nam o krizi kroz koji je prošao oko Božića prethodne godine.
  - Mladi pripovjedač nam posve iscrpno pripovijeda događaje koji trajali od subote popodne do ponedjeljka popodne, i svoje intenzivne doživljaje koji su ga doveli u stanje živčanog rastrojstva.
  - Holden je potresen zbog smrti mlađeg brata Alleja i ne može prihvatiti pravila i prilagodljivost koledža.
  - Na samom početku romana on se zgraža nad licemjerjem školskog sustava.
  - Holden je svjestan bijega iz Penceya, ali je i svjestan da roditelji neće primiti vijest o njegovom otpuštanju iz škole puna tri dana.
  - U taksiju postavlja pitanje vozaču taksija, koje ga inače muči, a to je: „Kamo zimi odlaze patke koje plivaju po jezeru u Central Parku?“
  - Vraća se u hotel gdje mu liftboj Maurice ponudi uslugu prostitutke. Duboko deprimiran, pristaje, ali po dolasku prostitutke Sunny u sobu, ne snalazi se i plaća joj dogovorenih pet dolara. Sunny će tražiti više novaca, ali Holden neće pristati. Ona se vraća nakon kratkog vremena u pratnji Mauricea koji od Holdena nasilno uzima novac i Holden dobiva udarac u trbuh
  - Ovo Holden doživljava kao veliko poniženje. Tako neslavno završava njegov prvi dan lutanja New Yorkom.
  - Drugi dan Holden odlazi iz hotela i nastavlja lutanja ulicama New Yorka.
  - Sve više razočaran i sa sve manje novca Holden ipak odlazi do stana da posjeti sestru Phoebe.
  - Phoebe ubrzo uviđa da je Holden izbačen iz škole i ona ga uvjerava u važnost škole.
  - Kad se roditelji vrate, on se iskrada i odlazi na spavanje svom bivšem profesoru Antoliniju, kućnom prijatelju. Usred noći probudi ga Antolinijev dodir i Holden, zgrožen zbog slutnje o homoseksualnim sklonostima profesora, odlazi spavati u čekaonicu kolodvora Grand Central.
  - Ujutro opet luta ulicama New Yorka i ugovara sastanak sa sestrom Phoebe u muzeju. Phoebe želi pobjeći s njim, ali je on vodi u zoološki vrt i na vrtuljak. Tu Holden odlučuje odustati od bijega.
  - Roman završava kratkim epilogom u kojem Holden izvještava o svom trenutnom stanju i posjetima starijeg brata koji je pisac scenarija u Hollywoodu.
-

William Shakespeare (1564. – 1616. “Hamlet”

- engleski pjesnik i dramatičar.
- najveći tragičar svih vremena
- tragedija u 5 činova
- mjesto radnje: Danska
- vrijeme radnje: početak 17. st.
- **tema:** Hamletovo traganje za istinom
- **osnovni motiv:** osveta
- likovi:

- Hamlet** - danski kraljević, pokušava otkriti tko mu je ubio oca (glumi ludilo)
  - razapet između unutrašnje senzibilnosti i grubosti vanjskog svijeta
  - duboko je razočaran u svijet, ljude i u sve vrijednosti u koje je do tada vjerovao – postaje pesimističan
  - osveta postaje jedini smisao njegova života
  - **tip renesansnog čovjeka:** istraživački duh, vjeruje samo činjenicama, kritičan

- Klaudije** - danski kralj, Hamletov stric i očuh, pohlepan, ubio Hamletova oca
  - naručuje Hamletovo ubojstvo

- Gertruda** - danska kraljica, Hamletova majka

- Polonije** - kralj komornik (savjetnik) i glavni državni tajnik, kraljev doušnik

- Ofelija** - Polonijeva kći i Hamletova ljubav

- Laert** - Polonijev sin

- Horacije** – Hamletov prijatelj

- Shakespeareova tragedija raspravlja o pravdi i krivnji, o životu i smrti, o ljubavi i mržnji, o vjernosti i izdaji
- Hamletovo razmišljanje o životu i smrti – trpjeti ili ne trpjeti

- “Bit ili ne biti – to je pitanje!
Je l’ dičnije za ljudski um sve pračke
I strjelice silovite sudbine
Podnositi il zgrabiti oružje,
Oduprijet se i moru jada kraj
Učinit? Umrjet- usnut, ništa više!
I usnuvši dokončat srca bol
I prirodnih još tisuć potresa...”

- Hamlet se dvoumi između života i smrti: je li hrabrije podnositi životne nedaće ili umrijeti i riješiti se patnje
- nije siguran što ga čeka nakon smrti te odlučuje živjeti

Dramski sukobi:

1. SUKOB: HAMLET-KLAUDIJE

- Klaudije je ubojica koji mora biti kažnjen
- vladavina se temelji na spletkama

2. SUKOB: HAMLET-MAJKA

- prezire majku zbog braka sklopljenog s Klaudijem
- odraz njegovog razočarenja majkom može se vidjeti u njegovom odnosu prema Ofeliji koju na kraju dovodi do ludila i tjera u smrt

3. SUKOB: HAMLET-ČOVJEK/SVIJET

- Hamlet živi u nesavršenom svijetu u kojem vladaju nepravda, zavjera, licemjerje, laž, preljub, ubojstvo
- u monolozima Hamlet razmišlja o osnovnim pitanjima ljudske egzistencije: o odnosu pravde i krivnje, života i smrti, ljubavi i mržnje, vjernosti i izdaje -> Hamlet je duboko razočaran svijetom i čovjekom

SOFOKLO “ANTIGONA”

- najveći grčki tragičar
- tragedija u 7 činova
- **TRAGEDIJA** – dramska vrsta u kojoj glavni lik smrtno stradava
- vrijeme radnje: 444. pr. Krista;
- mjesto radnje: Teba
- tema: sukob pojedinca (Antigone) i vlasti (Kreonta)
- likovi:

ANTIGONA - Edipova kći (Edip - bivši kralj Tebe koji se nakon osobne tragedije oslijepio i otišao iz Tebe) odvažna, hrabra, suprotstavila se vlasti

- prati ju očevo prokletstvo (Edip je u neznanju ubio vlastitog oca Laja i oženio se vlastitom majkom Jokastom)
- pokopala je brata Polinika iako je Kreont zabranio njegov pokop
- sestrińska ljubav i religiozna obveza (pokojnika se mora prekriti zemljom kako bi mu duša našla mir u podzemnom svijetu - Hadu) ne dopuštaju joj da bratovo tijelo ostavi divljim psima – božanski zakon važniji joj je od zemaljskog
- njena propast je neizbježna: ako ne sahrani brata, krši božanski zakon, a ako ga sahrani, krši ljudski
- kazna koja slijedi: živu su je zatvorili u kraljevsku grobnicu
- na kraju si oduzima život kako bi si prikratila muke

KREONT- tebanski kralj, Antigonin ujak, tiranin

- izdaje naredbu da će onaj tko sahrani Polinika biti osuđen na smrt (Polinik se borio protiv Tebe) – tom naredbom izaziva gnjev bogova

IZMENA - Antigonina sestra, plaha, mirna, pokorava se Kreontovoj naredbi

HEMON - Kreontov sin, Antigonin zaručnik

- pokušava spasiti Antigonu, no pronalazi je mrtvu
- u očajanju oduzima si život

EURIDIKA - Kreontova žena, ubija se saznajući za tragičnu sinovu smrt

ETEOKLO I POLINIK - Antigonina i Izmenina braća, pogibaju u borbi za prijestolje

TIRESIJE – tebanski prorok, proriče Kreontu tragediju

- tragediju pokreće sukob između Antigone i Kreonta - imaju različit sustav vrijednosti:

ANTIGONA

1. važniji joj je božanski zakon (time krši zemaljski zakon)
2. na prvom mjestu joj je obitelj (ljubav prema bratu)
3. vodi je ljubav

KREONT

1. važniji mu je zemaljski zakon (time krši božanski zakon)
2. na prvom mjestu mu je domovina (mržnja prema neprijatelju)
3. vodi ga mržnja

Honore de Balzac „Otac Goriot”

- dio ciklusa romana “Ljudska komedija”
- društveni roman koji prikazuje francusko društvo početkom 19.stoljeća
- uspjeh je sve, a kako bi dospjeli u visoko društvo ljudi moraju biti sebični, nemilosrdni i bezosjećajni
- svijet izokrenutih vrijednosti, mane su vrline
- mjesto radnje: malograđanski pansion gospođe Vauquer

TRI FABULE:

1. Otac Goriot

- očinsku ljubav pokazuje tako što sav svoj imetak razdaje kćerima
- posljednje godine života provodi u bijedi
- tek na smrti shvaća kakve su me kćeri, ali im oprašta

2. Rastignac

- pariški student koji želi uspjeti u društvu
- probija se u društvu zahvaljujući novcu svojih roditelja
- ugledna ljubavnica mu je zagarantiran opstanak u visokom društvu

3. Vautrene

- skriva se pod lažnim imenom
- upoznaje Rastignaca s tajnom društvenog poretka te ga upućuje kako da uspije

Ante Kovačić „U registraturi”

- realizam

- **1881.** (Šenoina smrt) – **1892.** (Moć savjesti) *ili* **1895.** (spaljivanje mađarske zastave)
- glavne teme: propadanje plemstva, novi društveno – ekonomski odnosi, odnos selo – grad
- **Ante Kovačić**, pisac iz Hrvatskog zagorja
- koristi **autobiografski materijal**, osobito u prikazu djetinjstva glavnog lika
- **socijalni** roman u 3 dijela (Ivičino djetinjstvo i početak školovanja; lik Laure; ljubavni trokuti)
- **Tema:** sudbina nadarenog dječaka Ivica Kičmanovića (**simbolika imena**)
- **Mjesto radnje:** Zagreb i Zagorje
- **Vrijeme radnje:** druga polovica 19. stoljeća
- **Kompozicija:** uokvirena

LIKOVİ:

- Ivica Kičmanović: mladi seoski đak koji odlazi u grad kako bi se obrazovao, neiskvaren, naivan i optimističan--Laura - fatalna žena, glavni predstavnik gradske sredine
- Mecena - Ivičin dobrotvor, najpokvareniji lik u djelu
- Kumordinar Žorž – Ivičin rođak, pogospođeni seljak
- Jožica Kičmanović, Kanonik, Anica, Miha, Pero, Ferkonja, Dorica, Crni Jakov, Baba Huda, Šajkovski

KOMPOZICIJA:

Uvod – upoznavanje lika Ivica, odlazak u grad

Zaplet – dolazak Mecene, razvijanje odnosa s Laurom

Vrhunac – Ivica se vraća na selo, Laura ubija Mecenu i stupa u vezu s Mihom, dolazi Ferkonja te on i Laura ubijaju Miha, a Laura kasnije ubije i Ferkonju, Ivica spašava Anicu iz mreže gradskog svodnika, krvava svadba

Rasplet: razbojnici odaju Lauru i ona je streljana

